

Volwerk

Jaargang 7.

Noc 1.

frans van der korn
10/6/64

**DE WEG NAAR HET
GOEDE BOEK!..**

Alle goede boeken vindt U bij ons in voorraad.
Loopt U zo nu en dan eens binnen.

BOEKHANDEL O B R E C H T
A.J.M. v.d. WAART

Willemsparkweg 74
telefoon: 79.02.33 Amsterdam - Zuid

**I
N
S
T
I
T
U
T**

ANNO
1913

S C H O E V E R S

Beroepsopleidingen:

SECRETARESSE, ASS.-SECRETARESSE, RECEPTIONISTE,
STENOTYPIST(E)

Diverse cursussen:

MODERNE TALEN (BEGINNERS, GEVORDERDEN;
HANDELSCORRESPONDENTIE, CONVERSATIE)
STENO, TYPEN, BOEKHOUDEN, M.B.A., MIDDENSTAND, ETC.

Vraagt prospectus - Adviezen zonder verplichting

VAN BAERLESTRAAT 11-13
TELEFOON 72 31 28 - 72 71 56 - AMSTERDAM-Z.

SPORTING GOODS CY N.V.

DIR. H. EILERS

**48, CORN. SCHUYTSTRAAT
AMSTERDAM**

De leverancier van het
PIUS X schooltenue !!

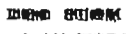

TELEFOON 79 67 57

SCHOOLORGaan VAN DE LEERLINGENVERENIGING PIUS X

hoofredactie:
HARRY BROEKMAN
PIET MONSMA

redactie:
FIEN WARGER
CARIN BRIAN
PIER-JAN HOUTMAN
TONNY HUISMAN
JAN DE MEERE

illustratie:

FRANS VAN BURKOM

administratie:
EDDY OOSTERBAAN

mentor:
Dr. JAC. v. LOENEN

inhoud:
Redactioneel
New Orleans
Het ontstaan van de dans
en de ontw. tot ballet
UIT-loper
Het liefdeselixer
Gedichten
Werkweek 1964
Een zondagmiddag
Droevе mededeling
Gedichten
STOA
Puzzelrubriek
Kroniek

7e jaargang nummer 1

Medestrijders,

De laatste tijd wordt er weer eens kopij bij de redactie ingeleverd, voorwaar een verbeugend verschijnsel. Eindelijk begint het besef door te dringen dat een blad – ook Bolwerk – niet door de redactie, maar door haar lezers gemaakt wordt. Voldoende is het nog bij lange na niet, kwalitatief kan er ook nog heel wat verbeterd worden. Van jonge mensen wordt gezegd, dat zij boordevol kritiek zitten; wij merken hier niet zo direkt veel van. Er kan van jullie verwacht worden, dat je een aantal zaken niet zo maar zonder meer aanvaardt.

Schrijf ons eens wat je bij voorbeeld denkt over STOA, de leerlingenvereniging of Bolwerk zelf; als het artikel gefundeerde kritiek bevat zullen wij het zeker opnemen en van commentaar voorzien.

In dit nummer zullen jullie weer een puzzel aantreffen. Wij hebben weinig oplossingen van de vorige binnengekregen, wordt dit weer het geval dan vatten wij dit als een bewijs op dat er geen belangstelling voor is en stoppen er mee.

Dit was het dan; we wensen jullie prettige reis.

redactie Bw

Jazzkronieken brengen vele monden en pennen in beroering, meestal alleen voor het leveren van ongezouten kritiek. Ik begrijp dat ook mijn visie voor velen onaanvaardbaar zal zijn — juist daarom wil ik het volgende zeggen om eventuele misverstanden te voorkomen. ik ben geen jazz-specialist. Mijn interesse voor deze muziek is die van de lusteraar—verzamelaar—zonder—meer. Verwacht dus van mij geen gedetailleerd overzicht van solisten en stijlen; ik wil alleen proberen de achtergrond van de jazzvormen duidelijk te maken, een 'plaatsbepaling' die vaak ophoudt waar de echte jazz begint.

De jazz ontstond, zoals U in alle boekjes kunt lezen, in New-Orleans. Deze belangrijkste havenstad van de zuidelijke Verenigde Staten werd in 1718 door Franse kolonisten gesticht. Het gebied rond de stad, Louisiana, stond onder beheer van de beruchte Koloniale Maatschappij — de hoop op snelle rijkdom in een soort El Dorado, de zucht naar avontuur van de verarmde Franse adel, een tamelijk onverkwikkelijke ronselarij die de kolonie van vrouwen voorzag. Toch was er een herkenbare structuur en een zekere welvaart, toen in 1769 Louisiana aan Spanje verkwaanseld werd. Dat de Spanjaarden de handel met het achterland belemmerden, veroorzaakte een politieke bedreiging van de vrijwel niet te verdedigen kolonie, die het bestuur noopte een zeker evenwicht te zoeken in snelle uitbreiding van de bevolking. Vooral na de Franse Revolutie

en de daarop volgende opstanden op de Westindische eilanden kwam een groot aantal immigranten, deels zeer gefortuneerd, en van uiteenlopende afkomst, het cosmopolitisch karakter van de stad verstevigen. Uiterlijk werden stad en staat steeds duidelijker Spaans gebied, innerlijk bleef ze Frans geöriënteerd, hield Frans als voertaal. De bevolking bestond uit zoveel rassen en nationaliteiten, dat weliswaar een sociale differentiatie zich ging aftekenen, maar tegelijk handhaving van rassendiscriminatie onmogelijk werd. Wanneer Napoleon de kolonie op Spanje 'heroverft' en onmiddellijk weer verkoopt aan de Verenigde Staten, wanneer de belemmeringen die het Spaanse bewind de handel oplegde verdwijnen, dan zijn in New-Orleans alle mogelijkheden aanwezig om in korte tijd een handelscentrum van betekenis te worden. Het achterland is bovendien goeddeels aangewezen op deze langs de Mississippi gemakkelijk bereikbare haven. Weer voegen zich enkele groepen bij de toch al gemengde bevolking: handelaren in alle denkbare artikelen, waarvan slaven één voorname plaats innemen.

Negerslaven kende New Orleans vanaf haar begin, maar op een Franse manier: zij bewogen zich betrekkelijk ongehinderd tussen de verdere bevolking, hadden de mogelijkheid zich vrij te kopen, en daarna op te gaan in de grote en zeer invloedrijke Creoolse samenleving. De Creolen of halfbloeden met vele nationaliteiten — met een passie voor het Franse element in de cultuur, zijn bepalend voor het artistieke leven. Zij zijn de doorgaans goed gesitueerde handwerkslieden, zeer zelfbewust, zeer

kundig, zeer respectabel — en zeer gezocht als partners voor de zonen in de betere families. Er is meer rasdiscriminatie tussen hen en de slaven dan ooit de zuivere blanken hier toonden. Wanneer de slavernij wordt afgeschaft, en steeds meer negers zich vestigen in de stad met haar gestadig groeiende welvaart en arbeidsmogelijkheden, ontstaat een felle concurrentie tussen beide groepen, een concurrentie die zich ook later laat gelden in de sociale sector.

Immers, bijna alles was in New-Orleans aanleiding tot het organiseren van festiviteiten, of het nu overdracht van gezag was of een begrafenis. Iedere groep had z'n eigen orkesten, van het symfonie-orkest van de Opéra Française tot de fanfarecorpsen van de gilden. Ook de Negerbevolking was na 1870 zeer actief: met instrumenten uit legerdumps vormde zij formidabele harmonie-orkesten, die te pas en te onpas parades hielden, of speelden tijdens 'picnics' bij Lake Pouchartrain. Hadden hun voorouders gedanst tijdens het zondagse 'luchten van de slaven' op Congo Square, en daar rond 1840 de Creoolse componist Gottschalk geïnspireerd tot zijn nog steeds befaamde pianomuziek — hadden de Creoolse musici rond 1880 de piano-ragtime ontwikkeld en toegepast voor strijkjes — nu ontwikkelden de Negermusici via hun 'harmonie' de blues en hollers tot een dansmuziek, een 'entertainment'. eerst voor hun eigen feesten, later voor de kroegen en 'huizen' van Storyville, het vermaakcentrum dat groeide uit de behoeften van de welvarende havenstad. Want omstreeks 1890, toen de Neger een belangrijke plaats innam als arbeider, bootwerker of ambachtsman, ontwikkelde zich uit de fanfare-orkesten een kleinere bezetting: trompet, trombone, klarinet, tuba, trom en banjo, geschikt voor het instrumenteren van een in beginsel vocale kunst: de jazz fand was ontstaan. Steunend op het repertoire van de 'eigen' volksmuziek en op het uitgebreide 'leenwerk' dat de oudere orkestleden het metier had geleerd.

Dat de beheersing van het metier erg diep ging, lijkt me twijfelachtig. De eerste jazz is, stel ik me voor, een ruige muziek geweest met veel wat wij noemen 'concessies aan het publiek' — alleen zullen het geen concessies zijn geweest, daarvoor was het element 'volks' nog te groot, de samenwerking tussen de bandleden en de wisselwerking tussen orkest en publiek te spontaan, te 'collectief'.

Maar snel is de ontwikkeling naar groter technisch bereik en daarmee grotere zuiverheid in het overbrengen van de intenties. In zekere zin is dit gestimuleerd door de concurrentiemogelijkheden, die het op nieuw amusement beluste 'red light district' bood, maar veel meer nog zal de onpersoonlijke concurrentie tussen de kleurgroepen een rol hebben gespeeld.

De Creolen, met een veel 'schoolser' muziektraditie werkend als solopianist of in kleine strijkjes, moeten danig de terugslag hebben gevoeld van de nieuwe vorm; maar tegelijk dwongen zij de jazzmusicus op het professionele vlak tot opvoering van de individuele prestatie: de eerste schok van het nieuwe mag de jazz toegang hebben verschaft tot vele 'gelegenheden', het raffinement en de persoonlijke populariteit van de Creoolse entertainers waren te groot om deze schok niet te overleven.

HET ONTSTAAN VAN DE DANS

EN DE ONTWIKKELING TOT BALLET

Van oorsprong is de dans het middel om ons door lichamelijke uitingen te bevrijden van geestelijke spanningen. De primitiefste vorm van dans is 'mededelen'; het vertellen van angst, verdriet, pijn, hoop. Vaak was de dans nauw met de godsdienst verbonden. Dan bleef het echter niet een gezamenlijke belijdenis, maar het werd 'n deel van de eredienst. Niet de gelovigen zelf dansten, maar de priester en de tempeldienaressen. De dansende tempeldienaressen verrichtten heilige handelingen en bewegingen namens de gelovigen. Ze gingen voor in symbolische bewegingen, zoals ook nu nog een dominee of pastoor voorgaat in het gebed. De bewegingen van dergelijke dansen waren ook min of meer een gebed, omdat de toeschouwers de betekenissen van de gebaren kenden.

Tegenwoordig danst men nu nog zo in de Hindu-landen. In eeuwen van verfijning en stilering is daar de tempeldans tot een spel van vaststaande passen en bewegingen geworden, waarbij met name de handen telkens figuren vertonen die elk een letterlijke betekenis hebben zoals 'God Shiva, of 'goed', eerlijk', avond', 'liefde', etc. Thans is de Hindudans uitgegroeid tot een dans, die alleen ver toond kan worden door getrainde dansers, tot een vak dat beoefend wordt met godsdienstige bedoelingen. In zoverre bezit de Hindudans een van de oudste vormen van ballet, als we daarbij onder ballet een kunstzinnige opvoering van vakmensen verstaan. Zowel de techniek als de vorm van deze dans werden twee eeuwen voor Christus al precies opgeschreven. Maar nog vroeger moeten er in de loop der tijden verloren gegane vormen van danskunst hebben bestaan. In 2400 v.C. bijvoorbeeld dansten de Egyptische tempeldanseressen nauwkeurig geordende danspatronen, waarbij ze allemaal dezelfde bewegingen uitvoerden. Ze dansten niet alleen om hun goden te dienen, maar ook als vermaak voor de toeschouwers.

Naast de ontwikkeling van de dans tot tempelkunst was er ook een profane ontwikkeling. De dans ging los van het geloof staan, naarmate de dansende mens een meer ontwikkeld bewustzijn kreeg. Zo ontstonden volksdanses. De dansfiguren ervan werden van vader op zoon overgeleverd. De bedoeling veranderde echter. Niemand was er zich nog van bewust dat een oogstdans in oorsprong een bezwerende vruchtbaarheidsdans was geweest, waarin men met behulp van de dansfiguren tot de goden bad voor een goede oogst. Het spelelement ging dus overheersen.

Naarmate men beschaafder en zelfbewuster werd, kreeg de dans een grotere variatie van figuren en een grotere eigen persoonlijkheid.

Van de roes (dit is o.a. opmerkelijk bij negerdansen, waarbij men door de monotone danspassen in een soort 'trance' geraakt) tot kringdans, van kringdans tot reidans, en van reidans tot paardans, is een heel groot stuk beschaving. Pas na al deze dansvormen komt de werkelijke danskunst. Een vorm daarvan is het academische ballet.

Het academische ballet wordt vaak ten onrechte klassiek ballet genoemd, maar dat is onzin omdat het niets met de klassieke cultuur van Griekenland of Rome te maken heeft. Het ballet is academisch, omdat het met de dans academie begon. Deze stamt uit de tijd van Lodewijk XIV. Op zijn dansacademie werd de hofdans definitief tot kunstdans, vandaar de naam academisch ballet.

Die hofdans echter was een paar eeuwen eerder op de vorstenhoven ontstaan uit een levensstijl die zich toelede op waardigheid en verfijning. De vorst was een symbool van macht en hogere beschaving. De vorst en zijn hofhouding behoeften niet te werken voor hun dagelijks brood. Daarin onderscheidden zij zich van hun medemensen, en daar legden ze ook uiterlijk de nadruk op door de zware, rijk versierde kledij. Hun ledigheid en waardigheid beklemtoonden zij door langzamer en beheersster te bewegen. Dat 'verlangzamen' uitte zich natuurlijk ook in de dans. De dans kreeg een glijdende en schuifelende vorm en sprongetjes verdwenen geheel; maar de armbewegingen werden verfijnd tot een hoofse en elegante gracie. Om deze redenen werd deze dansvorm 'hofdans' genoemd.

Zo ontwikkelde zich in Italië en Frankrijk uit de hofdans de voorloper van het ballet. Meer en meer kregen de kapelmeesters, die meestal tevens balletleraren waren, invloed op de gezelschapsdans. Zij volstonen er niet mee de in zwang zijnde dansen te onderrichten, maar zij dachten ook zelf dansfiguren uit. Deze dansfiguren heetten „Balli”. Het verkleinwoord daarvan is 'balletti' en zo komt men aan het woord 'ballet'.

Voor het eerst vindt men die term in het Ballet Comique de la Reine, dat in 1581 werd opgevoerd voor koning Hendrik III. Het was gemaakt door de Italiaanse kamerdienaar van Catherina de Medici, die tevens haar dansleraar en balletmeester was. In deze periode bloeide de dans vooral in Italië.

De Franse bloei zou later pas komen. Die kwam met name onder Lodewijk XIV (1643-1715), die de dans met hartstocht beoefende. Tijdens zijn regering kwamen de beroepsdansers, die tot vermaak van de koning moesten dansen. Deze dansers moesten aan de in 1661 door Lodewijk gestichte „Académie Royale de Musique et de Dance” studeren. Deze academie bestaat nog steeds, maar wordt nu heel oneerbiedig het 'ballet van de Parijse Opera' genoemd. Maar op de Opéra staat nog altijd de titel die Lodewijk XIV haar gaf. Aan deze academie gaf de eerste officieel benoemde balletmeester, Beauchamps, les. Hij heeft in 1700 de vijf posities in het leven geroepen en hen tot uitgangspunt van de hele ballettechniek gemaakt. Deze posities worden ook nu nog gebruikt. Daar aan de academie het eerste onderricht voor het beroepsballet plaats vond, kregen de passen en bewegingen Franse namen; ook die worden nog steeds gebruikt. Bij de oude ballettermen maakt men nog steeds dezelfde grondbeweging, met dit verschil dat er nu meer en ingewikkelder bewegingen aan te pas komen dan destijds. Wat de eerste tijd aan de balletacademie werd onderricht, was in hoofdzaak nog de glijdende hofdans. Men kon ook amper anders, doordat iedere beweging belemmerd werd door de toen in de mode zijnde kledij. In 1728 verwekte de danseres Camargo een groot schandaal door op te treden in een rok, die de enkels vrij liet. Maar sindsdien kwamen er in de ballettechniek steeds meer sprongen en losse beenbewegingen. Naarmate de technische prestatie groter werd, werden de kostuums luchtiger.

In die tijd ontstond het ballet „Giselle”. De rol van de danser in dat ballet was niet meer belangrijk. Van danser degradeerde hij tot kruier, die zijn partner tot zwevende nimf moest maken. Om nog onaardser en zwevender te lijken, ging de danseres op 'pointes' dansen. Dat heeft weinig met de speciale stijl en techniek van het academische ballet te maken, ook al is voor de meeste toeschouwers het academische ballet gekenmerkt door het dansen op 'pointes'. Die pointes zijn een uitvinding van omstreeks 1821; eigenlijk is het niets meer van een technisch trucje, zoals rondraaien op één been terwijl het andere been een ingewikkelde beweging uitvoert, de fouetté, ook een technisch trucje is. Dit werd zo zeer opgedreven, dat een goedgetraind danseres het meer dan 30 keer achter elkaar kon. Zinvol was het niet, het was gewoon een acrobatische stunt om het publiek nog harder te laten klappen. Het publiek dééd dat! Maar als een danseres een bezield vertolkte van haar rol geeft, zodat de techniek bijzaak wordt, dan klapt het publiek niet. Nadat Frankrijk op de bovengenoemde manier door was gegaan, raakte het ballet er in

verval. Dat kwam omdat het geen artistieke prestatie meer was, maar een goedkoop vertoon van acrobatische techniek

Zo verplaatste zich het centrum van de danscultuur naar Moskou en St. Petersburg. Daar zou het misschien gebeven zijn, als ook daar niet een verstarring zijn intrede had gedaan, want dan zou niet de jonge kunstenaar Diaghilew naar Parijs zijn uitgeweken, omdat hij en zijn vrienden in Petersburg met hun vooruitstrevende ideeën geen vat hadden op de kunstleiders, die veel te bang waren hierdoor hun baantje te verliezen.

In 1909 stichtte hij een eigen balletgroep, het „Ballet Russe de Monte Carlo”. Diaghilew had voortreffelijke medewerkers. Zijn decors werden verzorgd door Picaso, Derain en Benois, de muziek door Rachmaninoff, Strawinsky, Glazoenov en Rimsky-Korssakow. Onder de dansers bevond zich Anna Pavlova. In die tijd kreeg de danser zijn oorspronkelijke plaats terug. Hij was niet langer gewichtsheffer, maar hij had zijn eigen rol en springtechniek.

Een van de choreografen van Diaghilew was Balanchine. Deze ging na de ontbinding van de groep in 1929 naar Amerika. Hij ontwikkelde een geheel nieuwe dansstijl, nl. de 'abstrakte dansstijl'. Deze naam veranderde hij zelf in „muziekballet” omdat zijn werken op de constructie van de muziek zijn gebaseerd. De vorm van zijn balletten is vrij strak, hoewel dit praktisch niet te zien is, omdat ze een fleurige indruk maken. Balanchine gebruikt in zijn scheppingen ook geen decors, omdat men zonder deze beter van het lijnenspel kan genieten.

De naaste medewerker van Balanchine is Jerome Robbins. Zijn werken zijn geen muziekballetten; zij hebben meestal een verhaal, stemming of een dolle inval als basis, waar omheen dan een ballet is gemaakt. Zijn balletten bezitten vaak een fris karakter; ook verrast hij door zijn bewegingsvondsten, maar zijn kracht ligt niet in het expressieve. Op dit punt legt Balanchine vaak de laatste hand aan Robbins' balletten. Verder is er tussen deze choreografen een opmerkelijk verschil; Balanchine nl. laat altijd al zijn mensen aan het einde van het ballet zich presenteren voor het doek zakt. Robbins daarentegen laat zijn dansers een voor een weggaan voordat het doek zakt.

Een andere vorm van hedendaagse danskunst is de zgn. 'vrije stijl' van Martha Graham. Zij zocht naar nieuwe middelen, vond er enkele, maar de meeste liggen voor het overgrote deel op het niet-academisch danskunstige vlak. Maar doordat zij haar gebruikte bewegingen en techniek in een schema ging brengen, werd zij dus ook min of meer academisch, al gebruikt zij een eigen afwijkend systeem, dat vooral op de aardse bewegingen de nadruk legt. Een voorbeeld hiervan is, dat zij zuiver met het lichaam werkt; zij gebruikt dan ook geen pointes, maar danst op blote (vuile) voeten. Ook tutu's zal men nooit in haar balletten aantreffen; haar danseressen dragen lange fladderende gewaden.

Momenteel is Rusland weer het land voor het academische ballet. Dit kwam alleen doordat men de interpretatie meer ging waarderen dan een fabelachtige techniek. Daarom ook zijn de ouderwetse balletten, zoals het Zwanenmeer en Giselle niet ouderwets of belachelijk, omdat de Russen buiten dansers ook nog acteurs zijn.

Hoe is het nu gesteld met het ballet in Nederland? Tot voor enkele jaren was het hopeloos. Dat was voornamelijk te wijten aan de te lage subsidies en dus ook lage salarissen van de dansers. Bovendien waren leiding en training zeer slecht. Toen een van de twee ruziemakende leidsters moest wijken, werden het Amsterdams Ballet en het Nederlands Ballet samengevoegd tot Nationaal Ballet. Met deze naamsverandering steeg ook het niveau.

Sonia Gaskell liet Franse, Amerikaanse en Russische balletmeesters en choreografen naar Nederland komen om trainingen te geven en hun werken in te studeren. Het repertoire breidde zich uit en ook het technisch kunnen van de dansers steeg. Maar ondanks het pionierswerk dat Sonia Gaskell verrichtte, maakte zij een grove fout door haar wil altijd door te drijven. Na vele botsingen tussen haar en de dansers, verliet een groepje van hen het (toen nog) Nederlands Ballet. Hieruit ontstond het Nederlands Danstheater, dat nu vijf jaar bestaat en dat vierentwintig leden telt. De leider en choreograaf van de groep is Hans van Manen; de groep danst hoofdzakelijk

moderne- of jazzballetten. Dank zij van Manen heeft het gezelschap een eigen stijl op weten te bouwen. Twee jaar geleden zou het Danstheater wegens te lage subsidie zijn opgeheven maar Den Haag tastte dieper in de subsidiebuidel, met als gevolg dat de groep kon blijven bestaan. De dansers werkten zo intensief, dat men tegenwoordig met veel succes toernees naar het buitenland maakt.

Toch zal het ballet in Nederland, ondanks deze vooruitgang nooit die bloei te zien geven, zoals het momenteel in Rusland en Amerika beleeft. De oorzaak daarvan ligt mijns inziens bij het Nederlandse publiek zelf, dat volstrekt niet ballet-minded' is.

Karin Brian.

Uitlooper.

De bioscoop loopt uit, de mensen lopen eruit, de straten zijn leeg, de mensen vol, van de pas geziene film of van het eten dat ze tussentijds gedaan hebben om de film te verkorten of om hun maag te vergroten. De meeste lopen haastig in de richting van hun (vervoermiddel naar) huis; haastig omdat de verlaten straten er akelig uitzien, ofschoon het toch zaterdagavond is, wat eigenlijk de traditionele uitgaansavond is — en tevens omdat ze bang zijn gezien te worden, terwijl er niemand aanwezig is die enig belang zou kunnen tonen om hen te zien.

Hij staat even stil om het peukje van zijn laatste sigaret, die hij zuinig bewaard heeft omdat hij wist dat hij geen sigaretten meer had, aan te steken en bekijkt kritisch de mensen die nu al naar huis gaan. Hij voelt daar niet veel voor omdat hij dorst heeft en toevallig trapt hij juist voor een zaak, die open blijkt te zijn en die o.a. voor dorstige mensen is, zijn peukje uit en onwillekeurig drukte hij met zijn hand op de kruk van deze dorstige deur.

Een geroezemoes komt tezamen met een walm van restjes bier en genever, doormengd met rook, hem tegemoet, maar hij heeft trek in een lekker glaasje koude pils dus poogt hij van de ingang af een barkruk te onderscheiden van de bar en toen hij er een gevonden had en deze bleek vrij te zijn van enig ander menselijk of dierlijk wezen, liet hij er zich behagelijk op vallen.

Hij bestelt een glaasje en daar hij op dat ogenblik slechts een teug in zijn arm had was hij er wel moreel toe verplicht deze in één teug op te drinken en bestelt, terwijl hij zijn mond nog nat en lekker met een beweging van zijn arm vrij maakt van het achtergebleven schuim, nog een andere, die hij opdrinkt terwijl hij de andere bezoekers, vooral stamlieden van deze uithoek van het nachtelijk leven bekijkt,

die later een naam bleek te bezitten waarvoor onze menselijke spraakvermogens enkele tekortkomingen hebben, die stuk voor stuk zijn gedachten aanzetten tot allerlei emotioneellose denkbeelden, die hij omzette in een onverstaanbaar gemurmel. Hij vond dat de man aan het uiterste eindje van zijn nuchterschap was, zijn glaasje met vreselijk on-anatomische gebaren in zijn keelgat deed verdwijnen. En van een paar jongelui hoorde ik hem zeggen dat het hem leek of de kinderklas een avondje van het lang elke week gespaarde kwartje een keertje uit was gegaan, alleen miste hij iemand die hun toe moest roepen van 'niet zoveel want je moet morgen nog handwerken' en 'neem er eentje van mij want jij bent altijd zo lief bij mij in de klas'. Een verliefd stelletje kreeg te horen dat ze elkaar beter moeten minnen anders zou hij haar wel een lesje erin geven, waarop de op-zijn-tenen-getrapte jongen hoogrood ten antwoord gaf dat hij zich beter bij zijn borrel, want het bier heeft reeds bij hem het onderspit gedolven en zijn plaats moeten afstaan aan het betere vocht, de genever (klare, recht-op-en-neer ofhassie-bassie voor degene die niet zo goed met de vaktermen van deze heer op de hoogte is), kan blijven omdat hij er waarschijnlijk meer dan genoeg werk aan zal hebben om het edele nat in zijn slokdarm te krijgen. Na dit antwoord leek het hem beter om af te rekenen, daar ieder op dat ogenblik, na het snedig antwoord van die snotaap, zoals hij hem later noemde, in zijn richting keek en hij de erfelijke eigenschap had om knalrood te worden als hij in het middelpunt van de belangstelling komt te staan (van zijn vader komt deze eigenschap, die er niets aan kon doen, daar hij het ook weer had geërfd van zijn vader (zijn grootvader) en liep, met zijn hoofd schuw naar beneden gebogen, naar de deur, waarbij hij zich nog eenmaal omdraaide en onhoorbaar bij zichzelf dacht, dat vrouwen in een gelegenheid als deze verboden moesten worden, omdat het ten eerste als ze hier kwamen geen vrouwen meer zijn maar (en ten tweede) vrouwelijke drankorgels. Buiten gekomen bemerkte hij wederom dat hij zich geen extra pakje sigaretten bij zich gestoken had toen hij op weg ging om naar de bios te gaan en gingen zijn ogen dus in de richting van iets dat, als je er een gulden (van na '54) ingooide, hem een pakje levert, dat dan moest bevatten wat hij wilde opsteken, dus op zoek naar een sigarettenautomaat. En na er een gevonden te hebben en er een gulden ingegooid, een pakje uitgehaald, opengemaakt en een twintigste deel ervan in zijn mond en aangestoken te hebben was de dorst weer bij hem opgekomen. En toevallig, hier ziet men toch wel hoe toevallig het toeval kan zijn, gooide hij voor een zaak, waarop de naam „In Heaven" vermeld stond, zijn peukje weg. En daar „in de haven" zoals hij inmiddels de vermelding had vertaald, altijd vocht aanwezig is besloot hij om maar naar binnen te gaan. En werkelijk toen hij binnen was voelde hij zich in de hemel, hij zag tenminste na zijn eerste borrel hier opgedronken te hebben, iedereen zweven en betitelde dus de ober als hoofdengel en de klanten als onderaanengel en beluisterde al zwevende de hemelse muziek, waarvoor hij op het eind voor wilde gaan klappen, maar daar hij het einde niet hoorde, hoefde hij niet te klappen en had zo-doende energie over om er nog maar eentje te nemen. Maar, nadat hij even weg moest hij zijn plaats overgenomen zag door iemand waarmee je beter kunt gaan drinken dan gaan vechten, besloot hij zijn gedachten te laten gaan naar huis en rekende dus af, stapte in zijn jas en ging de volgens hem eindeloze weg naar huis.

Schuifelend door de nu geheel verlaten stad, kwam hij voor de deur van zijn huis en bemerkte dat het sleutelgat niet voor zijn sleutel wilde komen. Maar na vele vergeefse pogingen was hij toch eindelijk binnen en na de eindeloze trappen op zijn van schoenen ontholte voeten te hebben betreden, terwijl hij precies weet hoeveel treden het zijn, lag hij in het zo verlangde bed, volgelopen, uitgelopen en moe viel hij in slaap.

piet monsmma

Zo nerveus als een schoothondje klom ik de trap op. Het was een oude krakende trap en in het schemerduister portaal kon ik slechts met moeite de naam onderscheiden die op het papiertje stond. hoewel ik die onderweg al duizend maal herhaald had.

Ik duwde de enige deur die het portaal rijk was. dus maar open en stond direkt in een slecht verlicht kamertje, waarin niets anders stond dan een kale keukentafel en twee stoelen. Tegen de wand was een plank getimmerd, waarop een dozijn potjes en flesjes stonden.

In een van de stoelen zat een ouze man de krant te lezen. Zonder een woord te zeggen gaf ik m'n kaartje aan de grijsaard

„Gaat u zitten mijnheer Osenga. prettig kennis met U te maken.” Hij vouwde zijn krant zorgvuldig op, legde hem op de tafel en bood mij de andere stoel aan.

„Eh... is het waar,” vroeg ik, „verkoopt U een mengseltje dat een bijzondere uitwerking heeft?”

„Mijnheer,” antwoordde de grijsaard, „mijn omzet is niet zo heel groot en ik verkoop geen lakseerpillen of hoestdrankjes, maar wat ik heb, is iets heel bijzonders. Ik geloof ook niet dat het zo maar een gewone uitwerking heeft...”

„Ja maar,” probeerde ik hem te onderbreken, doch onverstoorbaar vervolgde hij „Neemt u nu bijvoorbeeld dit” — hij haalde een flesje van de plank — „deze vloeistof is helder als water, is reukloos en heeft geen smaak en is ook niet te ontdekken in koffie, sinaasappelsap of soep. Zelfs bij een lijkschouwing is er niets van te ontdekken, op geen enkele wijze.”

Vol afschuw keek ik naar het flesje. „Vergif is het dus.”

„Vlekkenwater als u het liever hebt,” verbeterde mij de oude man onverschillig, „want met dit water kun je toch vlekken wegmaken. Ik heb het zelf nog nooit geprobeerd. Je zou het zelfs levensvlekkenwater kunnen noemen. Want aan het leven zijn toch vele viekken verbonden, niet waar.”

„Dat is niet wat ik zoek,” zei ik wanhopig.

„Dat is maar goed ook,” zei de oude onverstoorbaar, „want het is nog te duur voor U. U moet er voor sparen. want een theelepeltje kost vijfhonderd gulden, maar ik geef u de garantie dat het voldoende is.”

„Ik hoop dat u niet zo duur bent met al uw drankjes,” zei ik. Het gezicht van de ander kreeg ineens een heldere uitdrukking.

„Ik begrijp al wat U wilt,” en nog voor ik iets kon zeggen haalde hij een smoezelig flesje uit de tafella. „U wilt natuurlijk het liefdeselixer. Nu, dat is niet zo duur. Jonge mensen als U hebben nog geen vijfhonderd gulden over, want dan hadden ze mijn liefdesdrank niet nodig.”

„Gelukkig,” zuchtte ik.

„Ik zie het zo,“ vervolgde de oude man, „maak je klant tevreden en hij komt terug, begrijpt U.“ Ik knikte. „Zelfs als het veel duurder kost. Hij zou er zelfs voor gaan sparen.“

„U verkoopt dus werkelijk liefdesdrank.“ Ik was in de wolken.

„Als ik dit niet verkocht, zou ik dit alles niet hebben kunnen vertellen, want zulke onthullingen mag je alleen maar doen aan iemand die je kunt helpen.“

„En zijn die dranken van blijvende waarde?“

„Oh, zeer zeker, meneer Osenga, natuurlijk, deze dranken hebben een altijddurende werking en het verlangen wordt opgewekt, niet een klein beetje, meneer, hevig!“

Ik probeerde het vanuit een wetenschappelijk oogpunt te zien. „Dat is interessant.“

„Maar vooral moet U het in het geestelijk vlak zien,“ vulde de oude man aan. „De onverschilligheid zal veranderen in eerbied, minachting in aanbidding. U geeft haar een klein beetje in haar koffie of cocktail en hoe onverschillig ze ook is, ze zal totaal veranderen. Zij zal alleen nog naar de eenzaamheid en vooral naar U verlangen.“

„Ik kan het bijna niet geloven,“ zei ik, „ze was zo dol op feestjes.“

„Och meneer,“ verzekerde de oude man, „zij zal niets meer om feestjes geven. Zij zou bang zijn voor de meisjes die U daar zou kunnen ontmoeten.“

„Zou ze dan werkelijk jaloers zijn,“ riep ik verrukt, „op mij?“

„Ja ze zal alles voor U zijn, alles zal anders worden in haar als ze dit ingenomen heeft.“

„Heerlijk,“ was mijn enige commentaar.

„Zij zal precies willen weten dat U de dag gedaan hebt van seconde tot seconde. Als U een kwartier te laat thuis komt zal ze in paniek de politie opbellen om U te laten zoeken.“

Ik kan me Patricia bijna niet zo voorstellen, ze is zo totaal anders . . .

„Hoeveel kost deze verrukkelijke drank?“

„Niet zoveel als het levensvlekkenwater,“ was het antwoord, „en toch geef ik U de garantie dat, laten we eerlijk zijn, het is mogelijk dat U in contact komt met slechte vrouwen want deze zijn er nu eenmaal, maar zij zal het U vergeven, later zelfs wil ze niet van U scheiden, nooit. Toch kost het maar een gulden.“

„Ik kan U niet zeggen hoe gelukkig ik ben,“ zei ik en betaalde de gulden. Belangstellend keek ik hoe hij het flesje vulde.

„Ik heb graag dat mijn klanten tevreden zijn, dan komen ze terug, ziet U.“

Met een gelukkig gevoel borg ik het flesje op in mijn binnenzak.

„Ze komen terug, ziet U, ook voor duurdere, zelfs veel duurdere dingen,“ zei hij nogmaals.

Ik nam hartelijk afscheid van de grijsaard.

„Tot ziens mijnheer,“ zei hij.

w a osenga 4b

„ M O M E N T ”

er zijn dagen waarop mensen menen te leven
door schuchter gespeel van dobbelstenen
geworpen over groen beslagen tafels

een joom vergeten van vragen
opgegeven door een onbekend raadsel
openbaart zich in vraagtekens en waarom

dan doorbreekt een weerkaatst wantrouwend lachen
de in rook gehulde kamer
waar holle glazen licht
omgekeerd hun vloerstof
over gepolijste vloeren werpen

in deze bespeelde levenssfeer
waar een nauwelijks ademen mogelijk is
moet men leven zonder meer
en dingen zeggen
van ongemeende woorden zonder inhoud
waar doen een laten impliceert
vanwege een ongewilde eenheid van het zijn.

„ O P N I E U W ”

dooreengeweven draden
van al het bestaande
laat zich omvatten
als een gewoon gekend tafereel

terwijl stemmen klinken
van doodsliederen en requiems
zingen harten hun lied van geluk
over de nieuw ontsproten lente

als kransen van zonnestralen
het nieuwe leven omhangen
lijkt alles ongekend
en sprankelend schoon
in de voltooiing van de avondzon

j. de meere

WERKWEEK

Van 27 april tot 2 mei beleefden de vijfdeklassers het jaarlijkse evenement, dat onder de cynische naam van Werkweek bekend is.

Plaats was dit keer het Vormingscentrum Bouvigne bij Breda, dat met zijn keurig onderhouden en uitgestrekte tuih gunstig gelegen is. Op dit landgoed heerste een rust, die voor ons, stadsmensen, weldadig aandeed en een wandeling door deze tuinen was iedere keer weer een genieten, zoals ons slechts van de vakanties bekend is.

De maaltijden in de smaakvol ingerichte eetzaal waren prima en de goede en uitgebreide outillage op het terrein liet alleen maar minder harde stoelen te wensen over.

In zijn openingswoord zette de heer Meyer het voornaamste doel van de week uiteen: de leerlingen volop de gelegenheid geven zich op de themata, die om het onderwerp Welvaart en Techniek geconcentreerd waren, te bezinnen. Door middel van werken in groepsverband en het opstellen van verslagen en werkstukken konden de leerlingen dit doel bereiken.

Over de eerste vier lezingen moesten verslagen worden gemaakt, waar de leraren er dan drie van zouden nakijken. Zo bereikte men, dat de leerlingen de lezingen noteerden en een verslag leerden opstellen. Dit laatste was wel zeer nodig volgens de heer Meyer, daar men van het bedrijfsleven de klacht kon horen, dat haar leidinggevend personeel niet in staat was bondige rapporten te maken.

Zoals het zich al meteen liet aanzien, was deze verslaggeverij een wassen neus, die overigens al vrij snel gesmolten is. In het programma was geen ruimte vrij gehouden om deze verslagen te maken. Men moest dit in de schaarse vrije tijd, die van maandagmiddag tot woensdagochtend beschikbaar gesteld was, klaarspelen. Dinsdagavond kregen we ook te horen, dat slechts de verslagen die toen af waren en de notities van de andere lezingen de volgende morgen ingeleverd moesten worden. Met deze maatregel heeft de leiding de fout die zij gemaakt heeft door de leerlingen in hun zo nodige vrije tijd te laten zwoegen op een voor velen zware taak, niet kunnen herstellen. Ik vraag me trouwens af of de leraren in staat geweest zouden zijn 246 verslagen consciëntieus na te kijken.

's Middags na aankomst opende Dr. Van Loenen de reeks lezingen. Hij gaf in zijn rede een schets van de ontwikkeling van de producent in de loop der tijden en van de sociale positie van de arbeiders in de 19e en 20e eeuw. Het was een gedegen en verhelderend betoog, hoewel het interessant was geweest als de positie van de arbeider door de eeuwen heen aangegeven zou zijn.

De bedoeling was, dat 's avonds mej. Dr. Nolte haar lezing hield, maar zij bleek plotseling verhinderd. De heer Bianchi was bereid in te vallen en praatte over George Sand, een dag eerder dan eigenlijk het plan was.

Meneer Bianchi vertelde als een jongen van een avontuur: korte stukjes, enthousiast, nadenken met lange tussenpozen en dan opeens in een stroom van zinnen weglopen om bij het volgende onderdeel aarzelend de lijn anders en opnieuw door te zetten. Het avontuur was Madame Aurore Dupin, die onder het pseudoniem George Sand schreef en tijdens de 19e eeuw in Frankrijk een boeiende en belangrijke figuur in het maatschappelijk leven was. Warm voor de boeken van deze opmerkelijke vrouw heeft de heer Bianchi de toehoorders, ondanks de vele kwinksiagen, niet kunnen maken.

Dinsdags vielen bij de reveille de eerste moeilijke woorden. Vroeg opstaan blijkt voor sommigen een straf, ook al is de ochtend nog zo mooi en beloftevol, wanneer „Welvaart en Techniek in de Spiegel der Duitse Letterkunde“ door mej. Dr. Nolte, en „Wonen Vroeger en Nu“ besproken door de directeur van het Katholiek Volkshuis vestingbureau, de heer Andriessen, wachten

De lezing van mej. Nolte was af. Zij toonde niet minder dan de ontwikkeling van de Duitse letterkunde vanaf de 18e eeuw, compleet met invloeden van andere taalgebieden, en voorgelezen fragmenten en gedichten die een bepaalde fase vertegenwoordigen. Ook de spreektechniek beheerste zij goed, iets waarin de heer Andriessen toch wel tekort schoot, dacht ik. Zijn betoog was ietwat brokkelig en men moest gespannen luisteren, elke zin kon iets belangrijks inhouden. Een van zijn waardevolle opmerkingen was, dat het een belachelijke situatie is om van vrije tijd te spreken. Er bestaat tijd en die is onder te verdelen in de tijd die men aanwendt om te werken en die welke voor andere doeleinden gebruikt kan worden of, zoals hij zei er is tijd en werktijd.

In Breda's centrum wees ons aller heer Van Loenen 's middags aan, waar we schuilen konden

In de avonduren draaide Paul Bartels grammofoonplaten en hield daarbij een praatje. De meeste mensen verwachtten iemand met uilebril, hoog voorhoofd en maatpak die een zware lezing over de „componist en zijn werk“ kwam houden. Bartels echter sprak kort en direct, was geestig en zei ongehoorde en wijze dingen. De vorm was ons om het lijf gemaakt, de leiding verdient lof voor de moed deze jonge man op ons los te laten. Ieder zal die avond genoten hebben en misschien dichter bij het wezen van de muziek gebracht zijn dan door een persoon die ingewikkelde theoretische beschouwingen opleest

De werkstukken die de groepjes donderdagochtend te maken hadden waren veelzijdig. De heer Meyer trok in zijn afscheidswoord de reeds bij de opening genoemde vergelijking van het spel en de knikkers door. Het Speel (de aandacht van de kant van de leerlingen voor het gebodene) was geheel gesiaagd de knikkers (de verslagen en werkstukken) waren tegengevallen. De leiding was daarom tot de conclusie gekomen, dat met het eisen van zoveel knikkers een te zware opgaaf gesteld is.

Op hoog niveau lag de lezing van Prof. Stieger, die vrijdagmorgen voor deze werkweek van het Grootseminarie in Warmond overgekomen was. Lezing is een verkeerd woord, professor Stieger drepte op het podium en vertelde over de denkbeelden van Plato, St. Paulus, Marx, Teilhard de Chardin, van zijn vriend Camus. Hij gaf de lijn aan die deze op het eerste gezicht vreemde combinatie verbindt het denken over de vermeende scheiding van de mens in ziel en lichaam. Voorts de invloed van deze denkers op de wereld, nu en vroeger. De vele vragen die hij losloeg, beantwoordde hij viug en helder. Hij wist ons mee te slepen, de vonk sloeg over en elk luisterde geboeid naar zijn ochtendvullende, moeilijke verhandeling. De geprogrammeerde discussie zou dan interessant geweest zijn, ware het niet dat die dag nog twee belangwekkende zaken toekomstig waren en men om deze redenen beter uitrusten dan debatteren kon.

In de namiddag kregen we de gelegenheid mijnheer Verhagen vanuit een geheel nieuw gezichtspunt te bekijken, achter de kathedraal, een lezing houdende. Ik kreeg de indruk dat dit vertoog te schematisch en daardoor te strak was. De geachte spreker werkte te veel met cijfers ter illustratie of argumentatie; deze cijfers waren over het algemeen van 1950, sterk verouderd dus. Als men de ene reeks cijfers hoort, is men de andere alweer vergeten en om maar een voorbeeld te noemen 'n menselijke karaktertrek ter verduidelijking kan soms even verhelderend zijn.

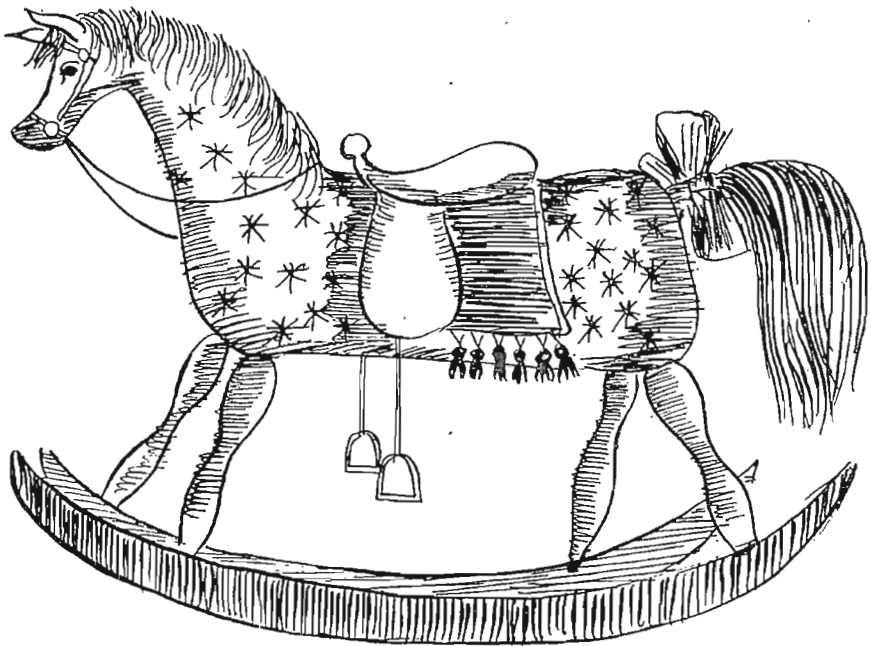
De discussie vrijdagmorgen onder meer naar aanleiding van de stomme film „Het Naakte Eiland” van Shindo de avond tevoren vertoond, is een nuttige ervaring geweest. Het forum 's middags was echter niet zo geslaagd, het duurde te kort en bevoog zich langzaam en onduidelijk door de vele vragen heen.

De gebruikelijke afscheidsavond door de leerlingen verzorgd, werd een onstuimig feest waar de ongedwongenheid opviel: ijkertje 'en wegertje denken nu nog terug aan Marijke, pardon, mej. M Jansen, cursusleidster.

Het was de eerste keer dat de schoolleiding in samenwerking met stafleden van het instituut dat de leerlingen tijdens de werkweek herbergt, het programma heeft samengesteld. Zonder deze samenwerking hadden we waarschijnlijk Paul Bartels en de onder kundige leiding staande vrije expressie moeten missen.

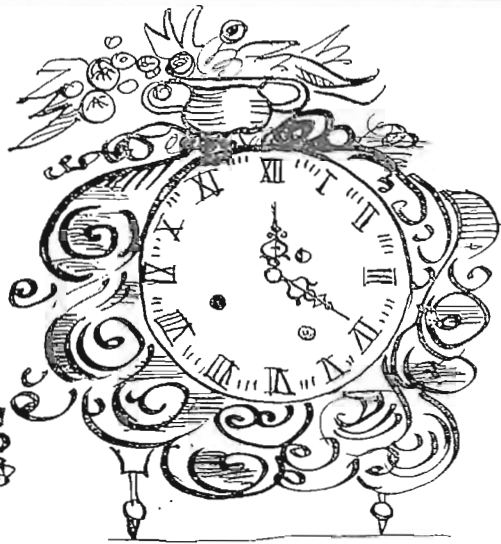
Terugblikkend stipte de heer Meyer de prettige en vruchtbare sfeer aan, die over deze week gelegen heeft. De taart, hem door de leerlingen aangeboden als personificatie van hun dank ten opzichte van het gebodene, is blijk dat zij dit contact met leraren aangenaam ervaren hebben.

Een dank die geenszins misplaatst is.

harry broekman

een
Zondagmiddag

Regelmatig en precies tikte de klok op de schoorsteen. Daarboven hing een schilderij, dat een stilleven voorstelde. Zachtjes werd het door de hete lucht van de kachel heen en weer bewogen. Aan de linker muur van de kamer hing een prachtig uit hout gesneden kruisbeeld, waarachter een groengeel palmtakje was gestoken.

Beneden op een tafeltje stond de radio, die praktische wenken voor weggebruikers gaf. Onder het tafeltje stond een prullebak waarin wat klokhuizen en andere overgebleven resten lagen. Rechts achter in de hoek stond het televisietoestel, de unieke uitvinding van de 20ste eeuw, die de gezellige sfeer in huis extra verhoogde. Daarnaast stond het bijzettafeltje, waarop de bijbel door het gehele katholieke huisgezin lag, in plastic omhulsel, en wederom daar bovenop lagen de tabaksartikelen van Pa, een grote asbak waar een paar pijpen in stonden, wat gemorste tabak lag onverschillig op de bijbel. Het geheel maakte een blasfemische indruk.

Aan de rechtermuur hingen twee foto's van Gerards zusters, die nu getrouwd waren en het ouderlijk huis dus verlaten hadden. Beide zusters konden zich over een aanzienlijk aantal kinderen verheugen. Onder deze foto's zat de boekenplank, waaraan een paar boeken van moeder op stonden, kookboek, medische encyclopedie en enkele romantische werken, waaronder veel oosterse ridderromans. Deze waren nodig voor moeder om af en toe in te kunnen vluchten als ze haar gemis aan romantiek bij Pa voelde. Pa las geen boeken, daar had hij geen tijd voor, die flauwe kui, daar werd je niets wijzer van, nee, — hij las de krant en dat was voldoende en trouwens, de t.v. begon tegenwoordig al om half acht!

Bij de tussendeuren stond de kooi van het kanariepietje, dat al dertien jaar vrij rondliep in zijn kooitje, maar vanwege zijn ouderdom zong piet niet meer, of kon hij niet meer zingen ondanks de vergeefse pogingen van Pa, die het arme beestje dan twee dagen in het donker zette in de hoop dat het bij het terugzien van het licht, van blijdschap zou gaan zingen. Maar nee hoor, piet was dan alleen nog maar stiller geworden, en nu pikte hij alleen nog maar zangzaad omdat hij honger had, maar de zang kon het echt niet meer stimuleren. Pietepietepietepiet, sprak Pa vaak, en dan keerde piet verantwoordigd het achterste gedeelte van zijn lijfje naar hem toe. Dit was overigens de enige conversatie, die Pa met piet voerde; hijsprak niet veel met hem, alleen bij het brengen van schoon water en van nieuw zangzaad. Vaak gaf Pa dan ook een bemoedigend klopje op zijn kooitje.

In de tussendeur, die de huiskamer van de 'goeie' kamer — zoals deze genoemd werd — afsloot, zat rechts beneden een klein barstje in de ruit, waarover een reepje doorzichtig plakband was geplakt, zodat je er toch nog rustig door kon kijken. Een nieuw ruitje kostte te veel geld en bovendien zat het barstje niemand in de weg.

„Wil je koffie, Gerard?“ klonk de bezorgde stem van zijn moeder.

„Graag, ma“ was het antwoord.

„Wordt er tegenwoordig niet meer aan mij gevraagd of ik misschien ook nog koffie wil,” zei Pa plotseling.

„Ik zit al de hele morgen op koffie te wachten, en het eerste wat je zegt is: wil je koffie, Gerard.” Hierbij trok Pa een vies gezicht, waarbij zijn tong even over zijn lippen tuimelde. Het klonk net als het gezeur van een kleine jongen, die geen snoepje heeft gekregen.

„Het lijkt wel of ik er niet meer bij hoor. Alleen je lieve zoontje komt op de eerste plaats, terwijl ik het hoofd en de baas van het gezin ben.” Als een ontevreden kind dook Pa weer achter zijn krant, terwijl zijn ogen zich niet bewogen. Hij had die krant alleen nodig om nog wat door de moppen.

Heel zijn leven speelde zich achter de krant af, dan kon hij ook rustig denken. Voor zich had hij een re-klameplaat van een herenkostuum, 'for your personality'.

„Gaan jullie vanmiddag nog weg, ma, of blijven jullie thuis?” vroeg Gerard.

„Hoe zo, wilde je dan mee naar Els?”

„Nee, ik vroeg het zo maar.”

„Schiet je nou op of niet. Ans,” zei Pa tegen Ma. „Ik zit nu al de hele morgen in huis te koekeloeren en ik wil nu wel eens eindelijk weg.”

„Ik kan toch niet heksen,” klonk het een beetje verwijtend.

Tegen drieën gingen Pa en Ma weg om zich wat bij hun oudste dochter te vermaken en de nodige nieuwtjes uit te wisselen, die ze vorige week ook al verteld hadden, maar je moest nu eenmaal met elkaar spreken en elkaars eenzaamheid opzoeken.

In de namiddag besloot Gerard te gaan fietsen, zo maar ergens heen, of nergens heen, het kon hem niet schelen. In de schuur aangekomen, waar hij zijn fiets zag staan: vuil en onder de modder schoten hem weer en kele verwijten van Pa door zijn hoofd. „Kun je je boel niet behoorlijk bijhouden, eeuwige slons, neem toch een voorbeeld aan je vader, iedere week maak ik mijn fiets schoon en hoe lang heb ik die fiets nu al niet. Ja, zuinig zijn op hetgeen je bezit is een mooi iets,” vond Gerard, alleen hechte hij aan bepaalde dingen niet zoveel waarde, dingen die zo voor het grijpen lagen. Gelukkig, het zonnetje kwam weer door het benauwde wolkende. Tegen de verlichte hemel tekenen zich allerlei grillige figuren af, die even later weer in andere vormen gegoten werden, zodat ze nergens meer op leken of misschien toch wel hij wist er alleen geen naam voor te vinden. Dit maakte je wel meer mee, soms zag je iets waar nog geen naam aan gegeven was, en toch was het iets bestaands, iets tastbaars iets dat leefde, of wat er althans mee te maken had er deel van uitmaakte. Het leek wel of het mens alles wat hij tegenkomt wil rubriceren in een hokje wil onderbrengen, waarop dan het passende woord vastgespijkerd wordt, zodat het 'ding' geen enkel probleem meer vormt, men 'kent' het nu. Alleen wordt het moeilijker voor zaken die niet visueel voor te stellen zijn, men geert er dan toch een benaming aan, b.v. het woord ruimte, en men 'kent' het dus nu

ook, althans dat denkt men, — wat trouwens makkelijker is in zo'n geval.

Buiten gekomen stapte Gerard op zijn fiets. — Als je naar de straatstenen keek, was het net alsof deze voor de wielen uiteenspatten, alsof de banden van de fiets door niets of niemand waren tegen te houden. Als maar rechtdoor, geen hindernis kon te veel zijn. Prachtig, hoe regelmatig deze stenen van elkaar af vloeiden tot aan de berm van de weg, als een langwerpige zig-zag boemerang slingerde de weg heen en weer. Het was haast niet te volgen, zo snel voltrok dit alles zich.

Gerard voelde dat hij harder trappen moest, nog sneller zouden de stenen dan voor zijn wielen uiteenspatten — niets of niemand zag hij nog meer, zijn ogen waren alleen maar op zijn steeds sneller draaiende wielen gericht. De mensen moesten wel vreemd naar hem staan te kijken.

„Moet je zo'n halve idioot nu zien; straks breekt-ie z'n nek nog.“

Maar het kon hem weinig schelen wat de mensen er nu van dachten, of misschien dachten ze wel helemaal niet, hoewel ze al meteen een oordeel over iets uitspraken waar ze niets van begrepen, wat ze overigens ook niet begrijpen konden.

Plotseling doemde het rode stoplicht voor zijn neus op . . . was hij nu al op het kruispunt aangekomen? Machtig en zelfverzekerd stond het rode licht voor hem, langzaam remde Gerard af, de stenen vloeiden niet meer af naar de berm, dat kwam omdat hij op asfalt reed nu. Hij wist dat hij voor dit drietraps werkende geval moest stoppen. Toch kon het zijn goede humeur niet bederven, hij wist het tenslotte. Er zouden nog wel meer stoplichten komen. Zijn hele leven zou gevuld worden met stoplichten, je kon ze niet ontwijken, andere wegen waren er niet, je moest erlangs of je wilde of niet. Ach, als je het wist, kon je je er op voorbereiden, je kon ze reeds van uit de verte zien staan, machtig en onoverkoombaar. Je moest heel langzaam rijden tot het rode licht weer op groen zou springen — hier zeg ik iets onzinnigs — en dan kon je meteen doorrijden zonder te hoeven afstappen.

Alleen als het mistte, dan was het wat moeilijker om het rode licht uit de verte te zien, maar dan kon je het toch wel weten, omdat je de omgeving waarin je fietste, herkende. Al deze op elkaar lijkende huizen, deze rustige huizen met bloemen op het kozijn, en met gordijntjes voor hun uit spijlen bestaande ramen. Het was leuk om te zien hoe de huizen, die precies volgens hetzelfde systeem gebouwd waren, inwendig toch zo verschillend waren. In het ene huis hingen de gordijntjes gekruist, en in het andere huis hingen ze weer gewoon recht naar beneden, en zo hingen in ieder huis de gordijnen verschillend, maar het bleven gordijntjes.

Nadat Gerard het kruispunt had overgestoken, lette hij niet meer op zijn wiel, je kon hier tenslotte ook niet te hard rijden met al die mensen op straat, je

moest tenslotte rekening houden met de een of andere dwaas die plotseling de weg over kon steken zonder op of om te kijken en als hij het dan ook niet gezien had, dan konden er wel eens ongelukken van komen, nee, dat risico mocht hij echt niet nemen

Hé wat vreemd daar stond een huis dat geen gordijntjes voor de ramen had, wat viel dat huis uit de toon bij al die andere. Als een zwarte vlek op een wit laken stond dit huis zonder gordijntjes tussen haar soortgenoten in — toch maar eens bij het bureau voor de statistiek gaan informeren, misschien kwam dit wel meer voor. Ach nee, vreemd kon Gerard het niet vinden, het was hoogstens opvallend: dit zag je niet zo vaak. Tenslotte moesten de bewoners het toch zelf weten of ze wel of geen gordijnen voor hun ramen wilden hebben.

Kijk, daar liepen enkele mensen op straat, waarschijnlijk maakten ze een wandeling of werden er bezoekjes afgelegd aan bekenden of minder bekenden. Onderweg konden ze dan nog even de etalages bekijken van de verschillende zaken, waarin bepaalde begeerde artikelen lagen, die ze graag zouden willen hebben — en met die gedachte liepen ze dan weer verder naar de volgende etalage waar weer andere artikelen ten toon gespreid lagen. Toch moesten deze mensen zich gelukkig voelen vond Gerard — ze zijn tevreden met wat ze hebben en dromen van wat ze graag zouden willen hebben.

Gerard was nu op een plein gekomen, waar verschillende straten op uitkwamen die elkaar ook weer op dit ene punt kruisten. Het plein zag er uit als een zwakke plek in een viltten waterslang, die voor een zich naar alle kanten uitbreidende verdikking zorgde door de voortdurende druk van het water.

Gerard plaatste zijn fiets tegen het hek dat een plantsoen omringde en waarin een bordje was geplaatst „Niet belopen, pas ingezaaid“, hetgeen ook meestal niet gebeurde, alleen was het voor de honden af en toe een noodzakelijk toevluchtsoord — maar nood breekt wet. Aan de rechterkant stond een bioscoop, waar momenteel een griezelfilm draaide voor liefhebbers van angst, die hun jeugd hun had meegegeven. Aan deze kant stonden ook enkele dancings en restaurants waar verschillende mensen zaten te zitten, te praten, of af en toe te lachen met een glas gezelligheidsstimulerend vocht voor hen. De financieel beter geslaagden zaten een verdieping hoger, waar uiteraard ook de kosten van de consumpties hoger waren, maar dan zat je tenminste tussen mensen van je eigen stand.

Bij het oversteken moest Gerard even voor de tram wachten. Verschillende mensen stapten uit, keken even om zich heen alsof ze zich weer moesten oriënteren, en vervolgens begaven ze zich weer naar hun bepaalde plaats van bestemming, of naar iets wat die moest vervangen. Andere mensen stapten haastig in, of werden haastig de tram ingeduwd door weer haastig opdringende mensen, die achteraan in de rij stonden en beslist ook de tram in wilden. Vervolgens sloten de deuren zich hermetisch en vervolgde de tram met een gierend geluid zijn haastige versnelde — bijna symbolische — weg naar eind- of beginpunt.

De overkant vertoonde hetzelfde beeld, alleen het gebouw waar grafmonumenten verkocht werden, vormde een schril contrast met het bruisende leven hier in de vermakelijkheidsgebouwen.

Gerard vond dit eigenlijk een prachtig memento mori voor alle mensen die hier ge-regeld kwamen. Het stond hier als een cynisch grapje van de een of ander. Maar ach, men liep hier gewoon voorbij, men accepteerde dit gewoon, het hoorde er wel niet bij, maar het stond er nu eenmaal.

De mensen die hier kwamen, waren trouwens wel wat gewend, zodat het vreemdste voor hen heel gewoon was, en het gewone hen vreemd was.

Gerard tuurde door het raam naar binnen. Op de verschillende stenen las hij woorden, zoals rust, zacht, lieve, zorgzame, dierbare, vader, man, echtgenoot, grootvader, overgrootvader enz. Sommige stenen waren tegen elkaar geplaatst wegens gebrek aan ruimte. Men kon hier rustig een passende steen met opschrift kopen, voor later, het was dan makkelijker om je te herinneren dat je man o.a. erg zorgzaam en lief, etc. geweest is. Mensen vergeten zo gauw, zelfs dierbare overleven echtgenoten worden vergeten. Het leven gaat verder, hoe ver eigenlijk? Was er ergens misschien toch een grens, of was ieder mens tevens zijn eigen grens, een niet voorbij te streven, alleen maar voorbij te denken beperktheid?

Een zachte, poezelige, warme hand werd op Gerards schouder gelegd, waarschijnlijk hoorde deze van een vrouw.

„Dag Gerard, hoe is het met jou, wat is het al weer lang geleden sinds ik jou gezien heb.” klonk het achter hem. Verrast keek Gerard om en zag het gezicht van Anjeliën dat hem met wat gekunsteld geknipper en een geposeerde glimlach verweelkomde. Naar zijn weten was het nog niet zo lang geleden sinds hij haar gezien had. Maar waarschijnlijk was dit een routinevraag. Toch was hij blij dat zij er was, ach nee, niet eens omdat zij het was, maar omdat er iemand was met wie hij wat kon praten.

„Dag Anjeliën, hoe is het met jou.” Zijn woorden ebden weg, de ruimte in, verdwenen er in als kleine windvlagen waarvan het geluid niet meer bestond, omdat het niet meer gehoord werd. Maar misschien bestonden ze nog wel, bleven ze voortbestaan, zonder dat hij het wist, kon weten. Alleen omdat men ze niet meer hoorde, bestonden ze ook niet meer.

„Als je blijft, Anjeliën, laten we hier weggaan, ik krijg het benauwd.”

„Ik vind het goed, maar waarom?”

„Ach, ik weet het niet, zo maar.” Zwijgend liep Gerard naast Anjeliën. Op straat draaide af en toe een bruin blad zijn rug om, geholpen door een wispelturige wind. Enkele auto's bewogen zich al hoestende over de schuin aflopende straten. Deze waren speciaal zo aangelegd voor het overtoillige regenwater, dat nu rustig in de daarvoor speciaal bestemde putten kon stromen en dat vervolgens weer afvloeide naar kanalen, naar zee, verdampte, en weer neerviel op dezelfde straat met de putten.

„Jij bent ook een gezellige druif, je doet geen mond open, waarom ben je zo stil, is er iets aan de hand?”

„Nee en ja,” antwoordde Gerard en probeerde tegen haar te lachen.

„Kom, ik zal je wat opvrolijken,” merkte Anjeliën op, „ik kan er niet tegen als mensen zo stil zijn of de hele dag voor zich uit zitten te staren en als-maar nadenken over dingen waar ze toch niet achter kunnen komen. Dat heeft geen zin, Gerard, je moet gewoon leven en je niet overal zo druk om maken. Het geeft je toch niets, als je hetgeen je denkt, niet verwezenlijken kunt.”

„Ik wil juist proberen om wat te gaan verwezenlijken, om waarde toe te kennen aan dingen die echt de moeite waard kunnen zijn,” zei Gerard.

„Vind je mij de moeite waard?” vroeg Anjeliën terwijl ze zich aan Gerard vastklampte als een bloedzuiger. Vrouwen deden dit wel meer, vooral wanneer ze iets gedaan wilden krijgen, terwijl ze zich op hun schoonheid verlieten. Gerard vond de vrouw soms parasietachtig, kwasi-interessant, hulpeloos, alleen bezat zij een vaag overwicht door haar aantrekkingskracht die zij op de man uitoefende. Daarin school haar enige kracht, haar enige mogelijkheid, die zij door haar wezen danook volledig benutte. Hoe walgelijk was de vrouw om haar geraffineerde imbeciliteit. „Ik walg om de infantiliteit van mijn eigen driften,” dacht Gerard.

„Je bent toch ook een mens, Anjeliën.”

„Hè, wat een onpersoonlijk rot antwoord, Gerard, wat heb ik daar nu aan.”

„Het is misschien persoonlijker bedoeld dan je denkt, Anjeliën. Jij bent zoals je bent, met al je goede en minder goede eigenschappen; zo is ieder mens een mens met goede en slechte eigenschappen. Eigenlijk vormt de mensheid één atoom, dat een positieve lading bezit; om dit atoom bevinden zich de schillen met negatief geladen elektronen. En deze positieve lading houdt dan weer die negatieve elektronen in evenwicht, en soms Anjeliën, vormen twee negatieve elektronen weer 'n positieve lading. Misschien zie je me nu als iemand die een geforceerde oplossing zoekt of tracht te zoeken, maar ik geloof toch dat ieder mens een belangrijke plaats in dit leven inneemt, hoe negatief of positief zijn instelling dan ook is. Binnen de muren die dit leven begrenzen, voltrekt het leven zich als een wisselwerking. Ieder mens is op zijn eigen wijze even belangrijk, daarom ook, Anjeliën, zouden de mensen wat voorzichtiger met hun oordeel over anderen moeten zijn. Misschien vind je, dat ik goed en kwaad iets te dualistisch stel, maar ik moet toch ergens onderscheid kunnen maken tussen bepaalde dingen en machten! Hoe zou ik over goed kunnen praten als er geen kwaad bestond, of andersom, vind je niet Anjeliën?”

„Het enige wat ik vind,” klonk het terug, „is dat jij wat te drinken nodig hebt, en

dat je over gezelliger dingen moet praten dan al
leen maar over die nu ja. wat je zo even zei.
Geef me nu maar eens een zoen en houd er een
beetje rekening mee, dat er nog iemand naast je
loopt "

"Daar ben ik mee bezig. Anjelijien"

Hij gaf haar een zoen om haar een plezier te doen.
Misschien was het toch maar beter om hier niet te
nuchter over na te denken.

"Zeg Gerard, ik herinner me plotseling, dat ik 'n
afpraak had. Het spijt me verschrikkelijk dat ik
nu niet met je mee kan, maar een andere keer zal
ik graag met je uitgaan. Bel je me deze week nog
even op? Je vindt het toch niet erg, hè?"

"Ach nee hoor, ik begrijp het best, misschien wel
te goed. Ik zie je nog wel"

Ze gaf hem een vluchtige kus, en verdween haas-
tig een zijstraat in, waarschijnlijk naar een eta-
blissement van vermaak, waar kaarsvet langs le-
ge wijnflessen droop en langzaam op tafeltjes
stolde. Brandende kaarsen dienden altijd tot op
vulling van de gezellige en intieme sfeer.

Of misschien ging ze wel naar huis, of misschien
had ze zelfs wel echt een afspraak, en dan zou
ze weer zeggen "Dag" hoe gaat het met jou,
wat is het een tijd geleden dat ik jou gezien heb"
— ach, het zal allemaal wel zijn betekenis en zin
hebben.

Gerard liep terug naar de plaats waar hij zijn
fiets gezet had. Er waren veel mensen op straat.
O ja, natuurlijk, de voorstelling was net afgelo-
pen, ze zagen er griezelig uit. maar dit kon ook
verbeelding zijn. Intussen was het donker gewor-
den, hij had het zo even niet gemerkt maar mis-
schien kwam dit omdat hij toen niet alleen was
dan ontgaan je ook zo'n hoop dingen.

De stadslichten waren al ontstoken, zodat een
kunstmatig licht de straten en stoepen bescheen.
Het leek haast warm licht. Het liep tegen etens-
tijd en Gerard begaf zich dus huiswaarts. Zijn
fiets voelde koud aan. De straatstenen zag hij
nu niet zo goed meer, temeer omdat zijn koplamp
niet brandde. De dynamo had hij wel tegen zijn
band gedrukt. Hij schopte er eens tegen aan en
nog eens. Het lukte, een zwak licht stroomde
zijn koplamp uit, rolde over zijn band en viel stuk
op de vierkante tegels.

Zijn fiets bracht hem tenslotte thuis, nadat hij
nog wel voor enkele stoplichten had moeten wacht-
ten.

j. de meere

Diemen, 26-11-'62

In Bolwerk nr. 11 hebt U een beschouwing over het boek „Kort Amerikaans“ geschreven van Paul Kroese (p.k.) kunnen vinden over het boek „Kort Amerikaans“ van Kees Fens, uitgegeven door Jan Woikers. Nu wij het boek van Kees Fens gelezen hebben, willen wij hierop toch terugkomen. In deze bundel opstellen „Het Litterken van de Dood“ handelt „Het Litterken van de Dood“ over het boek „Kort Amerikaans“ van Kees Fens opstel vergeleken en ons vermoeden werd bevestigd vele alinea's. Hij heeft dus niet alleen geleend of gestolen (zoals U wilt) maar plagiaat gepleegd. Het onderstaande zal dit aantonen.

Nadat Paul enkele biografische gegevens heeft vermeld, begint hij als volgt over „Kort Amerikaans“ te vertellen „Kort Amerikaans“ begint met een razzia door de Duitsers waarbij de enige vriend van de hoofdpersoon verdwijnt, en eindigt met het doodschieten van de hoofdpersoon op de bevrijdingsdag door de illegalen . . . Tussen deze twee feiten spelen zich de laatste levensmaanden van Eric van Poelgeest de hoofdfiguur af.

Kees Fens begint zijn opstel aldus „Jan Wolkers' eerste roman „Kort Amerikaans“, zijn tweede boek na zijn bundel *) Serpetina's Petticoat, begint met een razzia door de Duitsers waarbij de enige vriend van de hoofdfiguur verdwijnt, en eindigt met het doodschieten van de hoofdpersoon op de bevrijdingsdag door de illegalen. Tussen deze twee feiten spelen zich de laatste levensmaanden van Eric van Poelgeest, de hoofdfiguur af. (In deze zin volgt nog een aanduiding van het thema van Kort Amerikaans)

De derde alinea van Pauls beschouwing luidt als volgt.

De roman is een opeenvolging van situaties die aan de problemen van Eric meer diepte geven. In Kort Amerikaans speelt, evenals in Dominee met strooien Hoed, het ouderlijk huis een zeer belangrijke rol bij het ouderlijk huis ligt de oorsprong van Eric's problemen. Eric is een getekende van kindsbeen af heeft hij een opvallend litteken op zijn voorhoofd reeds als kind heeft dit litteken hem een angst voor de mensen meegegeven en hem van hen geïsoleerd.

In Kees Fens' stuk komen de volgende passages voor

Zijn roman is een opeenvolging van situaties, die aan de problemen van de hoofdfiguur steeds meer diepte geven, zijn positie hachelijker maken.

Het ouderlijk milieu is ook de achtergrond van de vier andere verhalen (Kees Fens spreekt hier over de bundel Serpetina's Petticoat) Ook in Kort Amerikaans is het ouderlijk huis thematisch van groot belang daar ligt de oorsprong van Eric's problemen, die acuut worden nu hij zich van huis heeft trachten los te maken. Eric van Poelgeest is een getekende van kindsbeen af is hij geschonden geweest door een opvallend litteken op zijn hoofd. Het litteken heeft hem al angst voor de mensen gegeven en hem van hen geïsoleerd.

Dit is een voorbeeld hoe Paul een alinea in elkaar zet door zinnen uit hun verband te halen, deze te verbinden en conclusies in te korten als ze te moeilijk worden.

De vijfde alinea is weer bijna identiek. „De roman is het verhaal van het voortdurend pogen de eenzaamheid te overwinnen. . . Maar wie hij wint, verliest hij weer door de dood. . . Zijn litteken blijft een litteken van de dood. . . (Kroese)

Fens De roman is het verhaal van zijn voortdurend pogen de eenzaamheid te doorbreken. Maar wie hij wint, verliest hij weer door de dood, en daardoor wordt zijn

situatie nog meer toegeklemd

Bij nauwkeurige vergelijking van de beide artikelen blijkt dat Paul van de in totaal dertien alinea's er vijf direkt van Fens overgenomen heeft, vijf anders heeft hij samengesteld door zinnen bij elkaar te voegen, details te veranderen (vaak is dit veranderen niet eens verbeteren!) en conclusies in te korten.

Twee alinea's doen sterk denken aan de omslag van Kort Amerikaans. Van p.k. zelf is de overigens lang niet originele en vaak gehoorde opmerking, dat de sexuele passages in het kader van het boek gezien moeten worden.

U zult zich misschien afvragen waarom wij deze pagina's aan deze zaak besteden, deze kunnen immers veel beter met oorspronkelijk werk gevuld worden. Bovendien . . . is het zo hard nodig, dat de vuile was buitengehangen wordt?

Inderdaad, het is een bijzonder vuile was, maar hij moet gewassen worden, opdat Bolwerk schoon blijft. Plagiaat plegen is niets anders dan diefstal, een laffe daad, daar de bestolene het praktisch nooit zelf zal merken.

Ieder dus, die dit feit opmerkt, heeft de plicht dit openbaar te maken en niet alleen uit morele overwegingen. In de zin van de wet is het strafbaar gesteld, een weer-slag hiervan zijn de auteursrechten.

Wat Kees Fens naar aanleiding van deze beschermende bepalingen zal ondernemen weten wij niet, in ieder geval zullen wij geen clementie met Paul betrachten. Wij achten plagiaat een delict, en zodra wij ook maar een gering vermoeden hebben dat deze gewetenloze daad gesteld is, zullen wij onverdroten naar de waarheid speuren.

Een ieder trekke zijn les hieruit!

De redactie.

„ R E I Z E N ”

Nog zie ik haar ogen
geplaatst voor mijn gespannen ziel
toen zij kwam zitten
tegenover mijn benauwd gezicht.

Stil keek ik in een boek
dat zijn zwarte letters
tot mijn ogen opdrong
maar niet verder reikte . . .
alleen haar ongesproken woorden
sloten zich op in mijn gedachten.

Haar uitbundig lachen
liet geen tegenstand toe
van mijn noodgedwongen terughoudendheid.

Door het raam zochten mijn ogen
een uitweg, waarheen . . .
slechts gerichte zekerheden
stil over hun begrensde weg stappen
en een onbetreden gebied belopen
wat niet kan en mag.

Nog zie ik haar voor mij zitten
lachend om dingen die ik niet begrijp
en toch zo graag zou willen dien
met lichaam en geest
zonder te moeten botsen
op eigen grenzen van beperktheid.

Nu zie ik haar niet meer voor mij zitten
maar ginds over zeeën lopen
als wensdroom op mijn handen rustend
in werkelijkheid of schijn.

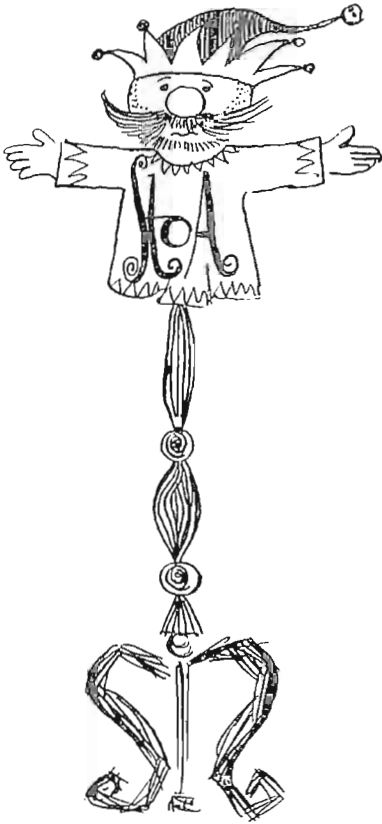
j. de meere

„ T W I J F E L S ”

Radeloos over hetgeen ik ben
of niet ben
of nauwelijks zal zijn
of al geweest ben
of misschien nooit zal zijn
of kunnen worden
of denken dat ik ben
dat ik zal worden
hetgeen ik noodgedwongen ben.

Ach laat maar
ik weet het al
en misschien ook niet
of dan toch.
Nee, ik geloof van niet.
Later moet ik het wel weten
of misschien ook niet.

j. de meere

Op 24 april om 8 uur s avonds. hield de akademie haar vierde sessie in het lopende schooljaar. Hoewel de belangstelling in vergelijking tot de vorige maal geringer was, mocht ze toch bevredigend worden genoemd.

Nadat de zeer geestige notulen voorgelezen waren gaf de voorzitter het woord aan Fred Collewyn voor zijn lezing over George Gershwin. Fred maakte allereerst de situatie op muziekgebied in Amerika rond 1900 duidelijk; dit land kende toen geen eigen muziek, de muziek die gespeeld werd was geïmporteerd. De ragtime, die ontstaan was als dansmuziek voor de neger-slaven, speelde een overheersende rol. In die tijd werd Gershwin geboren.

De spreker schetste nu het leven van de komponist. Deze kreeg van zijn leermeester een goede basis voor zijn muzikale ontwikkeling op het gebied van de moderne muziek, waar hij zo veel voor voelde.

George's eerste grote succes was Rhapsody in Blue. Zijn grote verdienste is, dat hij de Jazz symfonisch heeft weten te maken. Op 38-jarige leeftijd stierf dit muzikale genie aan een tumor in de hersenen. Omdat de songs, die een belangrijk deel van Gershwins werken uitmaken, in 'Porgy and Bess' goed tot uitdrukking komen behandelde Fred deze opera, die geschreven is naar aanleiding van de novelle „Porgy" (zonder Bess), afzonderlijk. Ter verduidelijking liet hij tussen het gesproken woord een ragtime, de Rhapsody in Blue en een aantal songs uit Porgy and Bess horen. De lezing als totaal was zeer overzichtelijk en gemakkelijk te volgen, maar had echter één nadeel: ze was niet bepaald diskutabel.

Nu improviseerde Frans Pruijt op het thema „Feesten in en buiten de school". Hij stelde dat de school twee taken heeft: een instructieve en een vormende, waaronder de recreatie valt. De feesten buiten de school zouden ontstaan, doordat er via de communicatiemiddelen een behoefte aan zou worden geschapen. Door geldgebrek waren de scholieren gedwongen deze feesten op een goedkope wijze te houden, wat bereikt kon worden door het gezamenlijk te doen. Daar de kiasseavonden anachronis men waren, werkte de school feestjes buiten haar gezichtskring in de hand. Frans vroeg zich af, of de school het informele contact tussen de leerlingen niet zou moeten kanaliseren, en in hoeverre men de school verwijten kon maken.

Het volgende programmapunt hield fluit- en pianospel door Marijke Blommaert en Ton de Jong in. Behoudens enkele kleine foutjes speelde dit duo zeer goed, en het oogstte dan ook een warm applaus.

Last but not least hield Thompé van de Goot op vlotte en aangename wijze een lezing over droom en slaap. Een derde deel van zijn leven slaapt de mens, zo vertelde hij. De slaap is een rustperiode, waarin het bewustzijnsproces onderbroken wordt en waarover nog vele vragen op een bevredigend antwoord wachten. Wel is het duidelijk dat de slaap noodzakelijk is, wie namelijk lange tijd niet slaapt, sterft tenslotte aan een vergiftiging. Toch zijn er mensen die nooit slapen, wat het gevolg is van een storing in het slaapcentrum. De winterslaap moet men niet als een normale slaap beschouwen. Met betrekking tot de droom merkte Thompé op dat men zich minder van zijn droom herinnert naarmate men dieper geslapen heeft. Aanvankelijk hechte men

grote waarde aan de betekenis van de droom. door het rationalisme veranderde dit echter. Tegenwoordige onderzoekingen hebben er toe geleid, dat de droom enigmatische in ere is hersteld, al blijft men met de uitleg ervan bijzonder voorzichtig. Op de vele vragen die loskwamen wist de spreker, evenals de wetenschap, geen of geen bevredigend antwoord.

Tot slot werd de rondvraag gehouden waarbij ondergetekende de boudheid had te beweren, dat de lezingen niet diskutabel genoeg waren. Deze bewering werd ontzenuwd doordat het bestuur van STOA en de voorzitter van de leerlingenvereniging opmerkten dat, 1o. ze maar ten dele opging, 2o. de lezingen wel diskutabel waren maar het publiek plankenkoorts had en daarom niet tot diskussie overging en 3o de diskussie niet primair stond.

Zeker wat punt 3 betreft, meent ondergetekende wel eens andere uitspraken te hebben gehoord. Moeten wij op Stoa toch met de armpjes over elkaar naar de tv kijken?

— — —

Zoals gebruikelijk werden ook na de opening van de bijeenkomst van de akademie op 15 mei de notulen voorgelezen. Er viel enige beknoptheid in de notulering te bespeuren, welke de zakelijkheid ten goede kwam. Hierna nodigde de voorzitter Guus Nijsten uit te deklameren. Guus droeg het verhaal „Nacht” van Herman Heyermans op een zeer aanvaardbare wijze voor. Genoemd verhaal behelst een tirade tegen de burgerlijkheid, die 's nachts echter verdwijnt doordat alle dingen in het duister iets geheimzinnigs krijgen waar een zekere bekoring van uit gaat.

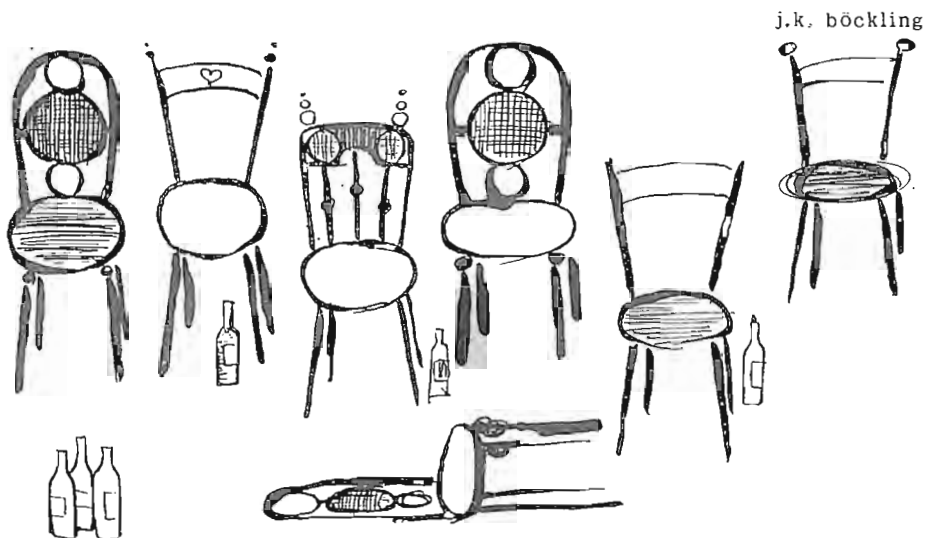
Vervolgens hield Marianne Sijper een instructieve lezing over de winning en bewerking van diamant. Na een korte inleiding waarin de aan de ontginning vooratgaande geschiedenis wordt verteld, combineerde Marianne haar lezing met lichtbeelden die een verhelderende illustratie vormden. Opvallend was de geringe dagproductie van de grootste diamantmijn die zoals vrijwel alle diamantmijnen in Zuid-Afrika gelegen is. Een grote verdienste was de betrekkelijk korte duur van de lezing, als gevolg waarvan de aanwezigen niet met dorre cijfers en nietszeggende jaartallen lastig gevallen werden. Had men enkele echte diamanten willen zien, dan werd dit gemis ruimschoots goedge maakt door de charmante verschijning van de spreekster.

Na de pauze kwam Jozef Evers aan het woord met zijn lezing die als titel droeg „De boycot als internationaal wapen”. Hij besprak het ontstaan van de boycot, die zijn naam te danken heeft aan de man op wie hij het eerst werd toegepast. Verder gaf hij een indeling van de verschillende soorten boycotts en enkele voorbeelden ervan. In zijn met vuur gehouden betoog roerde Jozef ook de ethische kant van de zaak aan, en steide de vooralsnog retorische vraag, of een boycot geoorloofd is of niet. Het antwoord luidde volgens de spreker neen. Alleen in geval van 'noodweer' (men denke hier niet aan storm en regen maar aan verweer) wilde hij een uitzondering maken. Hij twijfelde danook aan de juistheid van een boycot tegen Zuid-Afrika.

Naar aanleiding van deze lezing ontspon zich een levendige diskussie, die zich echter toespitste op de apartheidspolitiek van bovengenoemd land. Ondanks herhaalde pogingen slaagde de voorzitter er niet in het gesprek weer op het eigenlijke onderwerp te brengen. Ted van Heese verdedigde met verbazende felheid Z. Afrika's apartheidspolitiek en was voorts van mening dat een andere aanwezige zich schuldig maakte aan zwammen.

De improvisatie werd gehouden door Margriet de Bruyn, over het onderwerp „Vrouw en mode”. Niemand van de aanwezigen zal, gezien de kwaliteit, eraan getwijfeld hebben dat er ditmaal van een echte improvisatie sprake was.

Bij de rondvraag vond men het nodig te zeuren over het al dan niet gebruiken van rietjes of bekertjes bij konsumpties, waartegen Jozef Evers protesteerde. Op de vraag van de voorzitter wie bereid was de volgende maal een lezing te houden, verklaarde Ton de Jong zich tot een korte lezing over Brahms bereid, hij was naar zijn zeggen echter bang voor vurige vragen van ondergetekende. Laatstgenoemde vindt, dat de heer de Jong de zaak wat te somber inziet; opeten zal hij hem niet. Fred Collewyn leeft toch ook nog!

PUZZELRUBRIEK

Uit de oplossingen van de vorige keer (u ziet die hieronder afgedrukt), is die van INEKE VAN GURP (1d) als winnende te voorschijn gekomen. Zij ontvangt een boekenbon van fl 2,50.

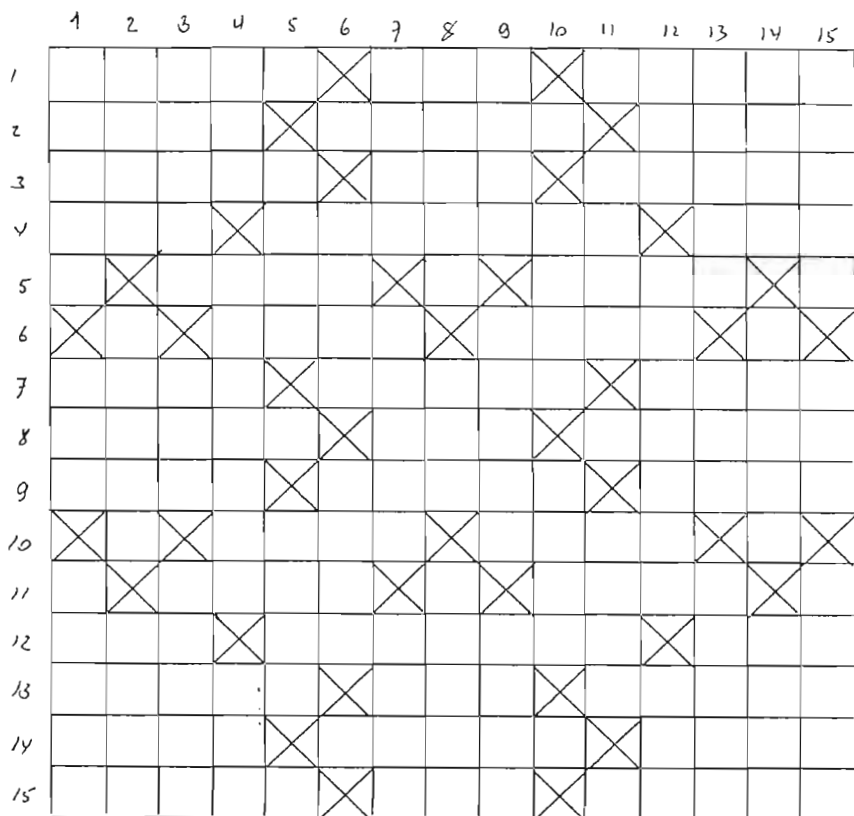
horizontaal

- 1 dwergen — naarden
- 2 tere — dros
- 3 vaderland
- 4 knoet — lea — oever
- 5 keer — eg — al — oord
- 6 eer — ede — rap — ome
- 7 dader — speer
- 8 rit — ego
- 9 eelde — aarde
- 10 oor — met — pre — van
- 11 even — et — aa — mest
- 12 wener — eer — gelei
- 13 voorstander
- 14 leep — does
- 15 tiental — tieners

vertikaal:

- 1 drukken — koeweit
- 2 snee — oven
- 3 et — oerdieren — re
- 4 rever — ate — neven
- 5 grat — ed — lm — roet
- 6 eed — ede — dee — opa
- 7 elger — etter
- 8 are — est
- 9 laars — apart
- 10 ada — lap — ara — adi
- 12 rodeo — eed — meden
- 11 arno — pe — re — gnoe
- 13 ds — voorgevel — se
- 14 term — adem
- 15 noorden — intimus

En hieronder is dan de nieuwe puzzel. Oplossingen kunnen binnen twee weken na de verschijning van dit nummer van BOLWERK worden ingezonden bij de heer Van Loenen, lokaal 27.

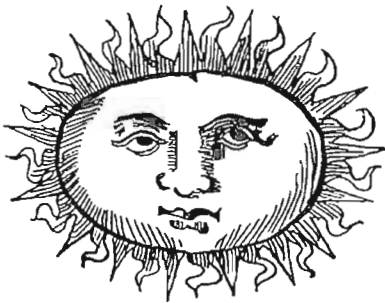

horizontaal

- 1 patrijshond - groet - klant
- 2 zwak - uithangteken - regel
- 3 viaskam - persoon - smalle inham
- 4 biersoort - op elkander - een zekere
- 5 inwoner van Europa - sloopsterm
- 6 voortreffelijk - van een bep. kleur
- 7 snelle gang - meetk. figuur - bewijsstuk
- 8 stelen - onvruchtbaar - afstand
- 9 Noorse godheden - veer - zintuig
- 10 plaats in Limburg - sluwheid
- 11 vlug - holte
- 12 bevel - bep. kaassoort - spaanse uitroep
- 13 wapen - bijb. figuur - keukengerel
- 14 pek - niet helder - eenmaal
- 15 nauwkeurig - lof - graansoort

vertikaal

- 1 stroef - spoedig - gebaar
- 2 deel van N.B. - ambtenaar - pl. in Limb.
- 3 bep. bomen - groet - kleine straat
- 4 vreemde munt - trainen - lof
- 5 metaal - vrucht
- 6 gierigaard - terrein
- 7 vr. persoon - deelnemers - iedere
- 8 afzonderlijk - schepper - vette subst.
- 9 aanw. v.nw. - zotteklap - theesoort
- 10 nobel - kerkgebruik
- 11 jongen - aansprektitel
- 12 deel v. h. hoofd - opbrengst - drank
- 13 sermoen - tijdperk - wijnglas
- 14 lustoord - inwoner v. Eur. land -
- 15 vlegel - deel v. h. oog
inwoner v. Europa - bijv. nmw.

KRONIEK

- 21 april Hiermede een rektifikatie van het vorig nummer: Marian Streumer (niet Marian Stremmer) en Thom Nicolaas verloofden zich. Voor deze vergissing onze welgemeende excuses.
- 24 april Vandaag was het eerste lustrum van de S T O A.
- 27 april Deze week gingen de Vijfdeklassers naar de werkweek. Ze hadden zo lang al niet meer gewerkt.
- 29 april Het eerste lokaal was nog nooit zo vol geweest als vandaag, en dat alleen maar omdat er iemand trouwde.
- 30 april Met feestneus in de linker, en een toeter in de rechterhand, hadden we een dagje vrij.
- 31 april gebeurde er niets, daar deze dag nooit bestaan heeft.

na 16 mei:
het zware leven der
Eindexamen Kandidaten

- 2 mei Als je iets links en rechts met hetzelfde vermenigvuldigt, dan blijft het gelijk; dat is kachel, volgens de heer Geurts.
- 5 mei hadden we weer een dag om 30 april te prolongeren.
- 7 mei Vierde dag vrij in zeven dagen . . . wat een leventje op school!
- 12 mei werd het menens voor de zesders . . . de schriftelijke examens pijnigden hun hersens.

Voor de Junioren

Jeugdige heren
van 2 tot 16 jaar

Van Baerlestraat 10
telefoon: 73.34.40

The Society Shop

AMSTERDAM

HEREN- EN JONGENSKLEDING

Voor de Senioren

Van Baerlestraat 10
hk. P.C.Hoofdstraat
telefoon: 79.12.53

Martin!

Koninginneweg 221
tel. 73.49.78.

SPECIALISTEN

in

vloerbedekking, tapijten, bedden,
dekens

Speciaal voor leerlingen van L.O.-, M.U.L.O.- en V.H.M.O.-scholen

BIJLESSEN IN:
(desgewenst aan huis)

REKENEN - WISKUNDE
NATUUR- EN SCHEIKUNDE

JAC. JANSEN

POSTBUS 1563

AMSTERDAM

Succes door energie!

HANDELSOPLEIDING
DINKGREVE
WILLEMSPARKWEG 31
AMSTERDAM-ZUID
TELEFOON 71 24 04

Handelsopleiding

II. J. B. Dinkgreve

Boekhouden M.O. - S.P.D. - M.B.A. - Praktijk-
diploma's Boekhouden en talen. Typen en Steno
Middenstandsdiploma (officiële I.M.O. opleiding)

Lid V.D.P.I.H.

Lesadressen: Willemsparkweg 31 - De Costakade 102
Jan de Louterstraat 40, Sloterveer

PIUS X
BOEKHANDEL
ANNEX KUNSTHANDEL
SCHOOLBOEKHANDEL
GEVESTIGD SINDS 1924
WETT. GED.

SNELLE LEVERING
VAN ALLE
STUDIEBOEKEN

UITSLUITEND
HET
GOEDE BOEK

*Het Betere genre
religieuze artikelen*

AMSTERDAM C — RAADHUISSTRAAT 35 — TEL. (020) 24 74 88*
(2 LUNEN)

DE BOEKENLEVERANCIER VAN HET PIUS X LYCEUM